

ránya, hogy a csillagképek neveit németül tünteti fel. /Kapható vagy megrendelhető az ÁKV 5.sz. Idegennyelvű Könyvesboltjában, Budapest V., Váci utca 32.; és az ÁKV Térképboltjában, Budapest VII., Nyár u. 1. Utánvétellel is./

Attekinthető Csillag térkép, 20 cm átmérővel, 4,5 mg határfényességig, a -30° -os deklinációig tünteti fel a csillagokat. Igen alkalmas meteor és tűzgömb pályák berajzolására, stb. Ára: 2 db 1,50 Ft. Kapható a TIT Budapesti Uránia Csillagvizsgálóban. - Ugyanennek a térképnek 34,4 cm átmérőjű nagyobb lapja, darabonként 1,50 Ft-os áron szintén kapható.

Néhány érdekes változócsillag

A mellékelt I. képtáblán négy érdekes változófényű csillag térképét mutatjuk be, amelyek a tavaszi-koranyári égen jól megfigyelhetők. Ezek közül az R Leonis /Leo-Oroszlán/ és az R Coronae Borealis /Corona Borealis, rövidítése CrB-Eszaki Korona/ kis kézi látcsővel is jól látható. Adataik:

	Rekta.	Dekl.	Max.-min.	Per.	Typ.	Sp.
R Leo	$09^{\text{h}}44^{\text{m}}9$	$+11^{\circ}40'$	4,4 - 11,6	313 ^d	M	gMB
R CrB	15 46,5	+28 19	5,8 - 14,0	"	RCrB	cGOep
T CrB	15 57,4	+26 04	/2,3/- 10,5	"	Nd	Q+gM3p
HD 143-808	15 59,7	+26 31	7,57- 8,27	"	UV	F5

A koordináták 1950-re vonatkoznak. Per.= periódus napokban /d/, Typ.= a változó típusa, Sp.= színképtípus.

Az R Leonis /Harvard száma 094512/ jellegzetes hosszú periódusú Mira Ceti /M/ típusú változó. Mind a periódus hossza, mind a maximum fényessége jelentősen ingadozik, így a csillag rendszeres észlelése, különösen a maximum körül, amikor már távcsővel, sőt puszta szemmel is észlelhető, fontos. Könnyen felkereshetjük: az alfa Leonistól /a Regulus-tól/ nyugat felé könnyen megtalálhatjuk a nő / ν / Leonist, ettől ugyanekkora távolságra nyugat felé két, a láthatóság határára levő csillag szomszédságában van az R /1.a és 1.b térkép. - Dál fent! / A csillag maximuma 1972. márciusának második felében várható. Az R Leo-t Koch fedezte fel 1782-ben.

Az R Coronae Borealis /154428/ a változók egy különös osztályának az R Coronae csillagoknak /RCrB/ alaptípusa. A csillag fényessége hosszú ideig nagyjából állandó és a maximum körül mo mozog, majd váratlanul csökkenni kezd, néha csak 0,3-0,5 mg-t, de egyes esetekben 2-6 fényrendet is gyengülhet; Majd kisebb-nagyobb hullámvás után eredeti értékét nyeri vissza. A csillag színképe igen különös, mivel a Naphoz hasonló sárga törpe /GO/ csillag színképében az elnyelési vonalak igen élesek /c/, e-mellett fénylő kibocsátási vonalak is fellépnek /e/, ami e típusnál rendellenes /p/ sajáttság. Távolsága mintegy 100 fényév. A francia Duner fedezte fel 1878-ban. Észlelése aránylag könnyű és többnyire még kézi látcsővel is elvégezhető, mivel a csillag általában a maximális fényességet mutatja. Lehetőleg ennél gyakrabban kell észlelni, és amennyiben 0,3 magnitúdót

meghaladó fénycsökkenést észlelünk, egy levelezőlapon, vagy telefonon azonnal értesítjük a Budapesti TIT Uránia Csillagvizsgálót. Az R CrB-t könnyen felkereshetjük, mivel egy egyenlő szárú háromszöget zár be a delta / δ / és epsilon / ϵ / CrB-al, közelében pedig egy kis csillag van. /2.a kép./

A T Coroneae Borealis /155526/ un. ismétlődő nova /Nd/, amelynek eddig 1866-ban észlelték a fellángolását; amikor is fényessége kb. 2 mg-ig nőtt. Alapfényessége kb. 10,5 mg. azért csak 10-12 cm-es távcsővel pillanthatjuk meg, az epsilon CrB-től délkeletre egy 7,9 és egy 8,4 mg-jú csillag közt, kb. fele távolságban. Célszerű gyakran - egy éjszakan többször is észlelni, mert az alapfényesség kisebb, 0,3-0,6 fényrendnyi fellángolást mutat. De érdemes a környékét kisebb távcsővel is naponta ellenőrizni, mivel egy újabb nova kitörése bármikor bekövetkezhet. A csillag környékét alaposan meg kell ismernünk, nehogy egy másik fényesebb csillagot véljünk a novának. Amennyiben valóban váratlan és erős fényesség növekedést tapasztalunk, azonnal értesítsük az Uránia Csillagvizsgálót. /Bp.I., Sánc u. 3/b./ - a vörös színű csillag szinképere egy, a novákat jellemző változó szinkép /Q/ rakódik.

A HD 143808 a T CrB-től nem messze látható /155826/ és már 5-8 cm-es műszerrel is észlelhető. Először 1968-ban jelezték, hogy a 8,2 mg alapfényességű csillag fénye néhány percig tartó, 0,3-0,5 mg-os felvillanásokat mutat. E tulajdonsága révén feltételezhető, hogy az UV Ceti változók sorába tartozik, amit az is alátámaszt, hogy F5 szinképe sárga törpe. Rendszeres követése igen fontos. Az UV Ceti csillagok észlelésénél úgy járunk el, hogy 4-5 percen át folyamatosan figyeljük - az összehasonlító csillaggal együtt -, majd 2-3 percig pihentetjük szemünket, és újabb 4-5 percig figyeljük a csillagot. Egy-egy ilyen követési sorzat legfeljebb 1/2 - 3/4 órán át tartson. Az észlelési naplóban pontosan tüntessük fel a megfigyelési sorozatok kezdetét és végét, ha biztos fellángolást látunk, úgy ezt legalább 1/2 perc pontossággal rögzítsük és 10-20 másodpercenként végezzünk egy fénybecelést. Az észlelések összehasonlítása érdekében kérjük a megfigyelőket, hogy március 17, 18, 19-én 22-23 óra között, április 2, 3, 4-én 21-23 óra közt és április 14, 15, 16-án 21-23 óra között feltétlenül próbálkozzanak a követéssel és az eredményt a háromnapos sorozatok végén közöljék e sorok írójával az Uránia Csillagvizsgáló címen. /Egyébként a rendszeres észleléseket heti vagy kéthavi összeállításban kérjük Nagy Sándorhoz eljuttatni, Baja, MTA. Csillagvizsgáló címre./

ifj. Bartha Lajos

Felhívjuk a változócsillag észlelők figyelmét az éta Gemino-rumra / ϵ / az Ikrék csillagképben. A félig szabályos típusba tartozó változó fényessége 3,3-3,9 mg közt ingadozik, így pusztán szemmel is könnyen észlelhető. Összehasonlítónak a mellette látható mű / μ / Gem, /3,2 mg/, a delta / δ / Gem /3,5 mg/ a téta / τ / Gem /3,6 mg/ és az iota / ι / Gem /3,9 mg/ használható.